

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Запорізький національний технічний університет

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

**до семінарських та практичних
занять з дисципліни “Біржова справа”
для студентів спеціальності
075 “Маркетинг”
денної форми навчання**

2016

Методичні вказівки до семінарських та практичних занять з дисципліни «Біржова справа» для студентів спеціальності 075 «Маркетинг» денної форми навчання / Укл. Г.В. Козицька. – Запоріжжя: ЗНТУ, 2016. – 46 с.

Укладач: Г.В. Козицька доцент, к.е.н.

Рецензент: В.В. Лифар д.е.н., проф., зав. каф. «Маркетинг та логістика» ЗНТУ.

Відповідальний за випуск: Г.В. Козицька.

Затверджено
на засіданні кафедри
“Маркетинг та логістика”
Протокол № 1
від “30” серпня 2016

Затверджено
на засіданні НМК
Протокол № 3
від “07” вересня 2016

ЗМІСТ

1. Мета та завдання викладання дисципліни.....	4
2. Зміст навчальних модулів.....	5
2.1. Тематичний план навчального модуля.....	5
2.2 Програмне забезпечення викладання дисципліни «Біржова справа».....	7
3. Плани семінарських та практичних занять.....	11
4. Контрольні питання.....	43
5. Навчально-методичні матеріали.....	45

1 МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ

1.1 Мета: формування у майбутніх фахівців системи науково-теоретичних і практичних знань відносно механізму функціонування бірж і практичних навичок щодо укладання біржових угод та використання їх з метою хеджування

Завданнями дисципліни «Біржова справа» є:

- дослідження місця та значення біржового ринку в загальноекономічній системі;
- вивчення організаційних та правових основ функціонування біржового ринку;
- вивчення економічної сутності, форм і методів діяльності на біржі.

—

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен

знати:

- теоретичні засади діяльності на біржовому ринку;
- методи біржової діяльності;

вміти:

- приймати участь у діяльності біржового ринку;
- вести торги на товарній, фондовій та валютній біржі;
- хеджувати цінові та курсові ризики за допомогою ф'ючерсної торгівлі;
- виявляти та аналізувати фактори, що впливають на діяльність біржового ринку;
- враховуючи стан економічного розвитку і специфіку діяльності біржового ринку, визначати стратегії біржової діяльності.

2 ЗМІСТ НАВЧАЛЬНИХ МОДУЛІВ

2.1 Тематичний план навчального модуля

Вивчення дисципліни «Біржова справа» здійснюється шляхом прослуховування лекцій, підготовки та виконання завдань семінарських і практичних занять та самостійної роботи студента за диференційованою сіткою годин згідно з тематичним планом.

Розподіл часу за окремими темами та видами занять наведено в табл. 2.1.

Таблиця 2.1- Розподіл часу за окремими темами та видами занять

№	Назва теми	Всього годин	Лекції	Сем ін. та практ.	Сам. Роб.
Модуль 1					
1	Тема 1. «Сутність біржової діяльності»	11	1	1	9
2	Тема 2. «Біржовий товар»	11	1	1	9
3	Тема 3. «Товарна біржа»	11	2	2	7
4	Тема 4. «Фондова біржа та її діяльність»	12	2	2	8
	Усього	45	6	6	33
Модуль 2					
5	Тема 5. «Основи ф'ючерсної торгівлі»	11	2	2	7
6	Тема 6. «Біржова спекуляція на ф'ючерсних ринках»	11		2	75
7	Тема 7. «Хеджування цінових та курсових ризиків за допомогою ф'ючерсної торгівлі»	11		2	7
8	Тема 8. «Фундаментальний та технічний аналіз біржових цін та курсів»	12		2	8

Продовження табл. 2.1

№	Назва теми	Всього годин	Лекції	Сем ін. та практ.	Сам. Роб.
	Усього	45	8	8	29
	Всього по курсу	90	14	14	62

2.2 Програмне забезпечення викладання дисципліни «Біржова справа»

Тема 1. Сутність біржової діяльності.

Розвиток і сучасний стан біржового ринку.
Формування національного біржового ринку.
Роль та місце біржі в економіці країни.
Сутність біржі та її економічна природа.
Функції та характерні ознаки біржової торгівлі. Види бірж.

Тема 2. Біржовий товар.

Класифікація біржових товарів.
Види біржових контрактів.
Характеристики біржових товарів.
Сільськогосподарська і промислова сировина.
Фінансові інструменти.

Тема 3. Товарна біржа.

Товарна біржа як елемент інфраструктури ринку.
Завдання і функції товарної біржі.
Класифікація товарних бірж.
Принципи діяльності та організаційна структура товарних бірж.
Економічні засади функціонування товарної біржі.
Організація і технологія біржових торгів на вітчизняних біржах.
Види угод на вітчизняних товарних біржах. Склад дій і послідовність їх виконання при укладанні біржових угод.
Котирування на товарній біржі.

Тема 4. Фондова біржа та її діяльність.

Фондова біржа і фондовий ринок.
Цінні папери як біржовий товар.
Учасники фондового ринку, фінансові посередники.

Сутність біржової угоди та її види. Види заявок на здійснення біржових угод. Процедура лістингу. Котирування цінних паперів. Оформлення і виконання біржової угоди.

Тема 5. Основи ф'ючерсної торгівлі.

Виникнення ф'ючерсної торгівлі. Технологія біржової ф'ючерсної торгівлі. Характеристика ф'ючерсного контракту.

Основні риси ф'ючерсної торгівлі.

Товарні ф'ючерси як фінансові інструменти. Порядок укладання та виконання ф'ючерсних контрактів.

Концепція ціноутворення на ф'ючерсних ринках. Формування ф'ючерсних та майбутніх спотових цін.

Фінансові ф'ючерси.

Шляхи розвитку ф'ючерсної торгівлі в Україні.

Тема 6. Біржова спекуляція на ф'ючерсних ринках.

Економічна суть біржової спекуляції.

Історія становлення біржової спекуляції.

Види біржової спекуляції.

Види біржових спекулянтів.

Спекулятивні стратегії із застосуванням ф'ючерсних контрактів.

Спекулятивні стратегії із опціонами.

Діяльність спекулянтів на сучасних біржових ф'ючерсних ринках.

Тема 7. Хеджування цінових та курсових ризиків за допомогою ф'ючерсної торгівлі.

Суть та основні характеристики хеджування. Види хеджування.

Досконале хеджування цінових ризиків.

Здійснення хеджевих операцій з урахуванням реальних ситуацій на ринках.

Особливості хеджування цінових ризиків на ринку реального товару.

Хеджування курсових ризиків фінансових інструментів.

Тема 8. Фундаментальний та технічний аналіз біржових цін та курсів.

Суть фундаментального аналізу. Особливості здійснення фундаментального аналізу на фондових ринках.

Фундаментальний аналіз на ф'ючерсних ринках.

Суть технічного аналізу. Засоби технічного аналізу.

Основні фігури технічного аналізу.

Методи дотримання тренду. Осцилятори.

Теорія динамічної нерівноваги. Структурні теорії.

3 ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ТА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Семінарське заняття на тему:

«Сутність біржової діяльності»

(1 година)

План.

1. Розвиток і сучасний стан біржового ринку.
2. Формування національного біржового ринку.
3. Роль та місце біржі в економіці країни.
4. Сутність біржі та її економічна природа.
5. Види бірж.
6. Функції та характерні ознаки біржової торгівлі.

Питання для обговорення

1. Назвіть дві версії походження слова “біржа”.
2. Як трактується термін “біржа” у сучасних економічних джерелах?
3. Охарактеризуйте поняття організованого ринку.
4. Дайте визначення біржовому ринку.
5. Поясніть твердження: “біржа – категорія ринку, явище економічного життя”.
6. У чому полягає економічна сутність біржі?
7. Назвіть основні риси біржової торгівлі.
8. Перерахуйте основні функції біржі.
9. Які основні ознаки можна покласти за основу класифікації бірж?
10. У чому Ви бачите особливості класифікації бірж в Україні?

Тести

1. Історично-початковою формою гуртової торгівлі була:

- а) караванна;
- б) ярмаркова;
- в) біржова;
- г) ф'ючерсна.

2. Біржа – це:

- а) об'єднання комерційних посередників;
- б) місце торгів;
- в) гуртовий ринок;
- г) усе перераховане

3. Організований ринок характеризується:

- а) наявністю правил торгівлі, регулюванням з боку держави і саморегулюванням, концентрацією попиту та пропозиції;
- б) наявністю правил торгівлі;
- в) концентрацією попиту та пропозиції;
- г) наявністю законодавства.

4. Організаційна функція бірж полягає у:

- а) забезпеченні широкої гласності діяльності;
- б) організації біржових торгів;
- в) зборі та розповсюдженні інформації;
- г) хеджуванні.

5. Котирування – це:

- а) реєстрація біржових цін і курсів подальшою публікацією;
- б) надання інформації про ціни зацікавленим особам;
- в) вироблення біржових стандартів;
- г) гарантування виконання біржових угод.

6. За видами біржових товарів біржі класифікують:

- а) товарні, сировинні;
- б) валютні, товарні, товарно-сировинні;
- в) фондові, товарно-сировинні;
- г) товарні, товарно-сировинні, фондові, валютні

7. Певне упорядкування роботи бірж та укладення біржових угод на основі встановлених правил є:

- а) регулювання з боку біржі;
- б) регулювання інших учасників ринку;
- в) саморегулювання;
- г) регулювання біржової діяльності державою.

8. Впровадження Правил біржової торгівлі є:

- а) регулюванням біржової діяльності;
- б) законом, який регулює біржову діяльність;
- в) саморегулюванням;
- г) нормативними актами державних комісій.

9. Економічна суть біржі полягає:

- а) у концентрації попиту та пропозиції, дистрибуції товарів у просторі й часі;
- б) у реалізації власної вигоди, хеджуванні;
- в) в організації торгівлі у визначеному місці, у вказаний час із офіційним котируванням цін;
- г) в усіх вищезазначених чинниках.

10. За ступенем участі держави біржі поділяють на:

- а) державні, муніципальні;
- б) державні, регіональні;
- в) державні, приватні й змішані;
- г) міжнародні, приватні.

11. Біржа – це:

- а) постійно діючий ринок масових замінних цінностей, який функціонує за визначеними правилами, у конкретному місці та в призначений час;
- б) ринок сировинних товарів;
- в) ринок фінансових інструментів;
- г) ринок цінних паперів.

12. Біржа – це:

- а) інститут макроекономічного ринку;
- б) інститут мікроекономічного регулювання;
- в) інфраструктурний інститут регулювання;
- г) інститут макроекономічного регулювання, інфраструктурний інститут ринку.

13. Біржа – це:

- а) категорія ринку;
- б) явище економічного життя;

- в) інфраструктура ринку;
- г) усі вищезазначене.

Семінарське заняття на тему:

«Біржовий товар»

(1 година)

План.

1. Класифікація біржових товарів.
2. Види біржових контрактів.
3. Характеристики біржових товарів.
4. Сільськогосподарська і промислова сировина.
5. Фінансові інструменти.

Питання для обговорення

1. Які товари належать до біржових і чому?
2. Назвіть основні ознаки біржових товарів.
3. Охарактеризуйте кожну із трьох груп біржових товарів.
4. Дайте визначення біржової угоди.
5. Які види біржових угод Ви знаєте?
6. Чим відрізняються угоди спот від угод форвард?
7. Назвіть основні характеристики сільськогосподарської сировини як об'єкта біржової торгівлі.
8. Які види фінансових інструментів котируються на міжнародних біржах?
9. Назвіть основні види акцій.
10. Які види боргових цінних паперів є об'єктами біржової торгівлі?
11. У чому полягає процедура лістингу на фондових біржах?

Практичні завдання

Завдання 1.

Чистий прибуток акціонерного товариства за рік склав 500.000 грн., на загальних зборах акціонерів було вирішено 9% використати на виплату дивідендів. Статутний фонд товариства складає 6.000.000 грн. Номінал акції – 0.25 грн.

Визначити:

- а) скільки грошових одиниць дивідендів припадає на одну акцію?
- б) балансову вартість акції товариства, якщо вартість активів складає 7.000.000 грн., боргові зобов'язання становлять 900.000 грн.
- в) курсову вартість акцій даного товариства, якщо облікова відсоткова ставка НБУ дорівнює 22%, та порівняти з біржовою ціною, яка у даний момент становить 0.03 гривні.

Завдання 2.

Номинал облігації Запорізького автомобілебудівного заводу складає 1.000 грн., облігація серії С процентна, процент становить 15% річних, облігація тримісячна. На біржовому ринку облігація продається за 1030 грн.

Визначити: інвестиційну вартість облігації та порівняти її з біржовою ціною для прийняття рішення щодо купівлі або продажу.

Завдання 3.

У квітні фермер уклав форвардний контракт на майбутній врожай пшениці III- го класу за ціною 600 грн. за тону. Собівартість тонни зерна становила 500 грн. Контракт укладено на 100 т зерна.

Визначити: результати роботи фермера за сільськогосподарський рік. Порівняйте ці результати за умови відсутності форварду, якщо ціна на момент збирання врожаю становила: а) 450 грн. за т.; б) 700 грн. за т.

Тести

1. Біржові товари поділяються на три групи:

- а) сільськогосподарська, промислова сировина, валюта;
- б) акції, зерно, валюта;
- в) сільськогосподарська, промислова сировина, фінансові інструменти;
- г) нафта, зерно, облігації.

2. Фінансові інструменти класифікують на:

- а) цінні папери, похідні фінансові інструменти;
- б) валюта, синтетичні, гібридні фінансові інструменти;
- в) цінні папери, відсоткові ставки, валюта, похідні гібридні та синтетичні фінансові інструменти;

г) цінні папери та відсоткові ставки.

3. Основними характеристиками біржового товару є:

- а) масовість;
- б) замінність, здатність до стандартизації;
- в) вільне ціноутворення;
- г) всі вище названі.

4. Угода вважається біржовою, якщо вона:

- а) укладена на біржовий товар;
- б) укладена в час після біржової сесії;
- в) укладена у торговельному піті під час біржової сесії;
- г) укладена на біржовий товар у піті брокерами під час сесії.

5. Складська розписка – це:

- а) товаророзпорядчий документ;
- б) право власності на товар;
- в) право транспортування товару;
- г) право отримання боргу.

6. Котирування провідних ф'ючерсних бірж містять таку інформацію про ціни:

- а) максимальна та мінімальна ціни дня;
- б) ціна відкриття біржі;
- в) ціна закриття біржі;
- г) всі названі вище ціни.

7. Фінансові інструменти – це:

- а) товари і послуги фінансових інститутів;
- б) товари промислових ТНК;
- в) послуги депозитаріїв;
- г) послуги реєстраторів.

8. Фінансові інструменти поділяються на такі групи:

- а) акції, боргові зобов'язання;
- б) акції та похідні фінансові інструменти;
- в) гібридні та синтетичні інструменти;

г) акції, боргові зобов'язання, похідні, гібридні та синтетичні інструменти.

9. Емісія акцій здійснюється у таких випадках:

- а) акціонуванні;
- б) реорганізації;
- в) зміна статутного фонду;
- г) у всіх зазначених вище випадках.

10. Власник привілейованих акцій має право:

- а) на першочергове отримання дивідендів;
- б) на фіксовані дивіденди;
- в) на першочергове отримання частки майна при ліквідації АТ;
- г) на все вищезазначене.

11. Акції бувають:

- а) іменні, на пред'явника;
- б) привілейовані, конвертовані, кумулятивні;
- в) прості;
- г) всі зазначені вище.

12. До боргових цінних паперів належать:

- а) облігації та векселі;
- б) облігації, зобов'язання, векселі, депозитні сертифікати;
- в) акції;
- г) варанти.

13. Лістинг – це:

- а) включення цінних паперів до котирувального списку біржі;
- б) біржова експертиза;
- в) процедура виключення цінних паперів з котирувального списку біржі;
- г) біржове котирування.

14. До основних ознак боргових цінних паперів належать:

- а) терміни існування, характер доходу, забезпеченість відшкодування;
- б) масовість;
- в) замінність;

г) ліквідність.

15. Вексель – це:

- а) частковий цінний папір;
- б) процентний цінний папір;
- в) дисконтний цінний папір;
- г) конвертований цінний папір.

Семінарське заняття на тему:

«Товарна біржа»

(2 години)

План.

1. Товарна біржа як елемент інфраструктури ринку.
2. Завдання і функції товарної біржі.
3. Класифікація товарних бірж.
4. Принципи діяльності та організаційна структура товарних бірж.
5. Економічні засади функціонування товарної біржі.
6. Організація і технологія біржових торгів на вітчизняних біржах.
7. Котирування на товарній біржі.

Питання для обговорення

1. Що являє собою товарна біржа як елемент ринку?
2. Яка роль біржі в системі ринку?
3. Розкрийте класифікаційну структуру товарних бірж.
4. Дайте коротку характеристику основних класифікаційних груп товарних бірж: за організаційно-правовим статусом, за характером діяльності, за масштабом дії, за рівнем участі відвідувачів, за характером біржових операцій.
5. Які завдання і функції товарних бірж та їх підрозділів?
6. Перерахуйте органи управління товарними біржами.
7. Яка структурна побудова товарної біржі?
8. У чому полягає основна діяльність відділу розрахунків з біржових операцій (розрахункової палати), відділу економічного аналізу?
9. Як називається місце проведення біржових торгів?
10. Назвіть та охарактеризуйте види угод і операції товарних бірж.

Практичні завдання

Завдання 1.

Розрахувати кросс-курс французького франка до шведської крони

X французького франка = 100 шведських крон

1.6995 шведської крони = 1 долл. США

7.1427 французького франка = 1 долл. США

Завдання 2.

Розрахувати срочний курс, маржу по касовому и срочному курсу.

Касовий курс долара США

До шведської крони 2.5270 – 2.5280

Репорт на 3 місяці 63 –73

Семінарське заняття на тему:

«Фондова біржа та її діяльність»

(2 години)

План

1. Фондова біржа і фондовий ринок.
2. Цінні папери як біржовий товар.
3. Учасники фондового ринку, фінансові посередники.
4. Сутність біржової угоди та її види.
5. Види заявок на здійснення біржових угод.
6. Процедура лістингу.
7. Котирування цінних паперів. Оформлення і виконання біржової угоди.

Питання для обговорення

1. Дайте юридичне визначення цінного паперу.
2. Перерахуйте основні економічні характеристики цінних паперів.
3. Що собою представляють прибутковість, надійність, ліквідність і курс цінних паперів? Що таке номінальна вартість?
4. Що спільного між грошима і цінними паперами?
5. Що розуміється під типами, видами і різновидами цінних паперів?
6. Перерахуйте види цінних паперів залежно від статусу емітента.

7. Що розуміється під ордерними цінними паперами?
8. Що собою представляють бездокументарні та безготівкові папери?
9. Перерахуйте цінні папери з точки зору їх надійності.
10. Що таке дисконтні папери?
11. Що собою представляють конвертовані цінні папери?
12. Що таке курсові папери?

Практичні завдання

Завдання 1.

Встановити єдиний курс акцій на основі доручень на покупку і на продаж, які отримав курсовий маклер на основі даних:

Заявки на покупку		
№ п/п	Кількість, шт	Ціна, (долл)
1	1000	5
2	800	10
3	1020	6
4	1050	7
5	1600	9
6	800	8
7	1000	11
8	1900	12
9	800	Будь-яка

Заявки на продаж		
№ п/п	Кількість, шт	Ціна, (долл)
1	1200	12
2	1800	Будь-яка
3	750	6
4	600	11
5	820	10
6	780	8
7	2000	9
8	2500	7
9	700	5

Завдання 2.

На ринку пшениці звичайний спред між цінами листопадового і

березневого контрактів складає 20 центів. В якийсь момент часу нормальний розрив зменшується до 16 центів (тимчасово). Яким буде результат операції? Ціни на пшеницю надані в таблиці. Розмір контракту – 1000 бушелів.

Етап	Позиція листопаду	Позиція березня	Спред
1 етап	4.29 за буш	4.45 за буш	0.16
2 етап	4.15 за буш	4.35 за буш	0.20
Результат	?	?	

Кінцевий результат?

Практичне заняття на тему:

«Основи ф'ючерсної торгівлі»

(2 години)

План

1. Виникнення ф'ючерсної торгівлі. Технологія біржової ф'ючерсної торгівлі. Характеристика ф'ючерсного контракту.
2. Основні риси ф'ючерсної торгівлі.
3. Товарні ф'ючерси як фінансові інструменти. Порядок укладання та виконання ф'ючерсних контрактів.
4. Концепція ціноутворення на ф'ючерсних ринках. Формування ф'ючерсних та майбутніх спотових цін.
5. Фінансові ф'ючерси.
6. Шляхи розвитку ф'ючерсної торгівлі в Україні.

Питання для обговорення

1. У чому полягає сутність ф'ючерсного контракту?
2. Що є основною метою ф'ючерсної торгівлі?
3. Чому ф'ючерсні ринки є найліквіднішими торговельними майданчиками?
4. Який ф'ючерсний контракт може успішно впроваджуватися у торговельну практику?
5. Поясніть призначення маржевих внесків.
6. Хто веде розрахунки за ф'ючерсними контрактами?
7. Чим відрізняється ринковий ордер від лімітного?

8. Для чого клієнти біржі відкривають хеджеві рахунки?
9. Охарактеризуйте основні міжнародні ф'ючерсні ринки.
10. Які функції притаманні ф'ючерсній торгівлі?
11. Яких українських вчених-дослідників ф'ючерсних ринків Ви знаєте?
12. Назвіть перших класиків, у роботах яких згадуються ф'ючерсні ринки.
13. Як пропонував діяти центральним банкам країн Дж.М. Кейнс для пом'якшення коливань курсів на валютних ринках?
14. Коли була опублікована перша ґрунтовна монографія з проблем дослідження ф'ючерсних ринків?
15. Назвіть основних зарубіжних вчених, в роботах яких досліджуються проблеми інтерпретації доходів від діяльності на ф'ючерсних ринках.
16. Які основні проблеми досі є не вирішеними при дослідженні ф'ючерсних ринків?
17. Які основні теорії ф'ючерсних ринків Ви знаєте?
18. Чим відрізняється концепція адаптивних сподівань від концепції раціональних сподівань?
19. Які основні позиції теорії ефективності ринків щодо інформації?
20. Представниками якого аналізу ф'ючерсних ринків використовується теорія раціональних сподівань?

Практичні завдання

Завдання 1.

Клієнт через брокера відкрив довгу позицію на 5 ф'ючерсних контрактів з кукурудзою за ціною 250 центів за бушель.

Визначити розмір початкового маржевого внеску, якщо рахунок хеджевий і розрахункова палата біржі вимагає внесення 2% вартості контрактів. Який дохід або збиток отримає клієнт, якщо ціна через кілька днів підніметься до 270 центів за бушель?

Завдання 2.

Клієнт біржі має коротку позицію на 10 березневих контрактів на срібло за ціною 680 центів за трійську унцію. При падінні цін до 530 центів за трійську унцію він дає команду брокеру ліквідувати позицію шляхом укладання оберненої угоди. Визначити результати операції.

Завдання 3.

Ціна однієї трійської унції золота становить \$770. Депозитний внесок за один контракт становить \$2 000.

Завдання 4.

Інвестор відкрив довгу позицію на 5 нафтових контрактів за ціною \$70 за барель. Визначити депозитний внесок, який становить 10% вартості контракту.

Завдання 5.

Депозитний внесок становить 5% вартості контракту. Визначити розмір зміни ціни у відсотках, які дозволять подвоїти інвестиції.

Тести**1. Ф'ючерсний контракт – це:**

- а) купівля-продаж зобов'язань поставки активів;
- б) купівля-продаж активів з негайною поставкою;
- в) купівля-продаж активів у строки, вказані в контракті;
- г) купівля-продаж прав на активи.

2. Основною метою ф'ючерсної торгівлі є:

- а) купівля-продаж товарів;
- б) страхування цінових ризиків;
- в) визначення спотових цін;
- г) визначення форвардних цін.

3. Спред – це:

- а) різниця між спотовими та форвардними цінами;
- б) різниця між ф'ючерсними та спотовими цінами;
- в) різниця між цінами продавців та покупців ф'ючерсних контрактів;
- г) різниця між ф'ючерсними та форвардними цінами.

4. Покупець ф'ючерсного контракту займає:

- а) довгу позицію;
- б) коротку позицію;
- в) позицію хеджера;
- г) позицію арбітражера.

5. Тік – це:

- а) глибина контракту;
- б) мінімальний розмір зміни ціни, встановлений біржею;
- в) довга позиція;
- г) коротка позиція.

6. Депозитний внесок – це:

- а) початкова маржа (2-10% вартості ф'ючерсного контракту);
- б) кредит брокера;
- в) внесення повної вартості ф'ючерсного контракту;
- г) внесок брокерської фірми.

7. “Принцип важеля” у ф'ючерсній торгівлі полягає у:

- а) внесенні повної вартості ф'ючерсного контракту;
- б) отриманні кредиту брокера;
- в) внесенні 2-10% вартості контракту при відкритті ф'ючерсних позицій;
- г) отриманні кредиту банку.

8. Ринковий ордер – це:

- а) наказ брокеру купити-продати ф'ючерсні контракти за фіксованою ціною;
- б) наказ брокеру купити-продати ф'ючерсні контракти за вказаним діапазоном цін;
- в) наказ брокеру купити-продати ф'ючерсні контракти за ринковою ціною;
- г) наказ брокеру закрити ф'ючерсну позицію.

9. Хеджевий рахунок – це:

- а) відкриття субрахунку на розрахунковому рахунку брокера для здійснення угод з реальними товарами;
- б) відкриття довгої позиції;
- в) відкриття рахунку для здійснення ф'ючерсних операцій;
- г) відкриття короткої позиції.

10. Початковий депозит потрібен для:

- а) здійснення платежу за контрактом;
- б) сплати комісійних брокеру;

- в) гарантії виконання угоди;
- г) сплати комісійних біржі.

11. Ф'ючерсна торгівля неможлива без:

- а) банківського кредитування;
- б) застави;
- в) готівкових коштів;
- г) інвестування.

12. Ф'ючерсна біржа – це:

- а) гуртовий ринок;
- б) інформаційний центр спотових цін;
- в) фінансовий інститут, що доповнює банківське кредитування на стадії реалізації та щодо зберігання товару;
- г) інформаційний центр щодо форвардних цін.

13. Вартість контракту впала на \$100. Хто матиме вигоду від такої зміни ціни?

- а) хеджер;
- б) арбітражер;
- в) покупець ф'ючерсів;
- г) продавець ф'ючерсів.

14. Причинами недостатнього розвитку ф'ючерсних ринків в Україні є:

- а) необізнаність учасників ринку;
- б) відсутність законодавчої бази;
- в) відсутність потужних трейдерів;
- г) усе вищезазначене.

15. Ф'ючерс відрізняється від форварду:

- а) можливістю фізичної поставки;
- б) можливістю здійснення розрахунків грошима;
- в) можливістю кредитування;
- г) можливістю укладання офсетної угоди.

16. Похідні фінансові інструменти базуються на таких фінансових відносинах, як:

- а) кредит, позика, власність;
- б) лізинг, факторинг;
- в) форфейтинг, позика;
- г) страхування, власність.

17. “Перевернутий” ринок (“backwardation”) забезпечує:

- а) позитивну різницю між спотовими і ф’ючерсними цінами;
- б) від’ємну різницю між спотовими і ф’ючерсними цінами;
- в) нормальну знижку між спотовими і ф’ючерсними цінами;
- г) нормальну надбавку між спотовими і ф’ючерсними цінами.

18. “Нормальний” ринок (“contango”) забезпечує:

- а) позитивну різницю між спотовими і ф’ючерсними цінами;
- б) від’ємну різницю між спотовими і ф’ючерсними цінами;
- в) нормальну знижку між спотовими і ф’ючерсними цінами;
- г) нормальну надбавку між спотовими і ф’ючерсними цінами.

Практичне заняття на тему:

«Біржова спекуляція на ф’ючерсних ринках»

(2 години)

План

1. Економічна суть біржової спекуляції.
2. Історія становлення біржової спекуляції.
3. Види біржової спекуляції.
4. Види біржових спекулянтів.
5. Спекулятивні стратегії із застосуванням ф’ючерсних контрактів.
6. Спекулятивні стратегії із опціонами.
7. Діяльність спекулянтів на сучасних біржових ф’ючерсних ринках.

Питання для обговорення

1. У чому полягає економічна суть біржової спекуляції?
2. Назвіть приклади боротьби урядів різних країн з біржовою спекуляцією.
3. Які види біржової спекуляції Ви знаєте?

4. Назвіть основні групи біржових спекулянтів.
5. Які спекулятивні стратегії із застосуванням ф'ючерсних контрактів Вам відомі?
6. Назвіть основні стратегії із застосування опціонів.
7. Наведіть приклади методики виконання спекулятивної стратегії.
8. Назвіть основні правила виконання спекулятивних угод.
9. На чому ґрунтується успішна спекулятивна діяльність трейдерів?
10. Які методи контролю над капіталом застосовують біржові спекулянти?

Практичні завдання

Завдання 1.

Спекулянти А та В дотримуються стратегії прибутки-збитки 2/1 і не враховують комісійних, що становлять \$50 за контракт із спред \$250 за контракт. Нехай середній прибуток спекулянта А – \$1 000, відповідно збитки – \$300. У спекулянта В прибуток – \$3 000, збитки – \$1 500.

Визначити: враховуючи вказані витрати, рівень прибутковості кожного.

Завдання 2.

У січні, очікуючи підвищення цін на золото, спекулянт відкриває довгу позицію на 6 березневих контрактів по 380\$/за унцію. В березні можливі три варіанти цін: підвищення до 420\$/за унцію, збереження рівня попередньої ціни 380\$/за унцію або спад ціни до 380\$/за унцію.

Визначити результати операцій при закритті позиції оберненою офсетною угодою у березні.

Завдання 3.

Спекулянт купив жовтневий ф'ючерсний контракт на ВРХ – велику рогату худобу – 78.00./за фунт і, плануючи збитки, віддав лімітне замовлення (stop-lossorder) з ціною закриття позиції 75.00./за фунт. Таким чином, сума, яку планує втратити спекулянт за умови зниження цін, становить: 3.00./за фунт, на цілий контракт 50 000 фунтів – це \$1 500. Даний стоп-ордер не врятує спекулянта від більших втрат, оскільки цей наказ не гарантує закриття позиції за вказаною ціною.

Визначити додаткові збитки при зниженні цін до рівня \$74.00, коли спекулянт через брокера або власноручно закриває позицію.

Завдання 4.

Вересневі ф'ючерси на срібло котируються: по 590./за унцію – купівля, 595./за унцію – продаж. Комісійні брокеру становлять \$50 за один контракт.

Визначити: якщо спекулянт купить срібло за ціною пропозиції – 595./за унцію, то на скільки повинен піднятися ринок, щоб спекулянт мав прибуток? Яку стратегію він може використати?

Завдання 5.

10 липня спекулянт купив серпневий контракт на нафту за 21.15 \$/за барель та продав вересневий контракт за 22.25\$/за барель. 10 серпня погоджено строк поставки – 20-26 серпня. 26 серпня виконано поставку шляхом перекачування. 27 серпня зроблено розрахунки за ціною 22.25\$/за барель. Витрати на зберігання становлять 0.02\$/за барель. Відсотки за кредит – 0.03\$/за барель. Комісійні брокерові – 0.01\$/за барель.

Визначити дохід спекулянта.

Тести

1. Спекулянти – це:

- а) інвестори, які вкладають кошти у цінові прогнози;
- б) інвестори, які добровільно вкладають свої кошти в ризик;
- в) інвестори, які забезпечують ліквідність біржового ринку;
- г) все вище перераховане.

2. Біржова спекуляція – це:

- а) купівля або продаж цінних ризиків через укладання контрактів з похідними фінансовими інструментами;
- б) отримання прибутку за рахунок інших сфер діяльності;
- в) маніпулювання ринком з метою отримання прибутків;
- г) купівля або продаж товарів з метою наживи.

3. Успішна спекуляція ґрунтується на:

- а) точному аналізу кон'юнктури ринку;
- б) психології, аналізу;
- в) психології, аналізу обраної системи торгівлі та контролі за

капіталом;
г) контролі за капіталом.

4. Народного господарське значення спекуляції полягає у:

- а) розширенні ринку, нівелюванні, зміні цін у просторі і часі;
- б) стабілізації ринків;
- в) прогнозуванні цін;
- г) наданні можливостей для страхування.

5. Спекуляція буває двох видів:

- а) гра на підвищенні цін (“бики”);
- б) гра на пониженні цін (“ведмеді”);
- в) гра на різниці в цінах та тенденціях зміни цін у майбутньому;
- г) гра на великих виграшах та гра на багатьох малих виграшах.

6. До основних правил проведення спекулятивної угоди належать:

- а) вироблення плану спекулятивної діяльності;
- б) вкладати лише ті кошти, які можна дозволити собі втратити;
- в) не вкладати всі кошти в одну операцію і не покладатися лише на доходи від спекулятивної діяльності;
- г) всі зазначені вище правила.

7. “Бик” – це:

- а) спекулянт, який грає на тенденції до підвищення цін;
- б) спекулянт, який грає на тенденції до пониження цін;
- в) спекулянт, який грає на різниці в цінах ф’ючерсних контрактів;
- г) спекулянт, який грає на різниці в цінах між спотовими і ф’ючерсними цінами.

8. “Ведмідь” – це:

- а) спекулянт, який грає на тенденції до підвищення цін;
- б) спекулянт, який грає на тенденції до пониження цін;
- в) спекулянт, який грає на різниці в цінах ф’ючерсних контрактів;
- г) спекулянт, який грає на різниці в цінах між спотовими і ф’ючерсними цінами.

9. Арбітражер – це:

- а) спекулянт, який грає на тенденції до підвищення цін;

- б) спекулянт, який грає на тенденції до пониження цін;
- в) спекулянт, який грає на різниці в цінах ф'ючерсних контрактів;
- г) спекулянт, який грає на різниці в цінах між спотовими і ф'ючерсними цінами.

10. Розрізняють такі види спредових спекулятивних стратегій:

- а) внутріринковий;
- б) міжтоварний, спред товар – похідні;
- в) міжтоварний спред;
- г) всі перераховані вище.

11. Кеш та керрі спред – це:

- а) пов'язані між собою операції на реальному та ф'ючерсному ринках;
- б) операції купівлі ф'ючерсних контрактів;
- в) операції продажу спотових контрактів;
- г) готівкові операції.

12. Спекулятивні стратегії з опціонами бувають:

- а) внутріринковими;
- б) простими і складними;
- в) міжтоварними;
- г) міжринковими.

13. Спред “бика” – це:

- а) продаж опціону “кол” і придбання опціону “пут”;
- б) комбінація двох опціонних позицій (довгої і короткої);
- в) купівля і продаж двох аналогічних за типами і цінами виконання, але різними за термінами опціонів;
- г) купівля і продаж двох аналогічних за типами і термінами опціонів з різною ціною виконання.

14. Опціонний спред – це:

- а) продаж опціону “кол” і придбання опціону “пут”;
- б) комбінація двох опціонних позицій (довгої і короткої);
- в) купівля і продаж двох аналогічних за типами і цінами виконання, але різними за термінами опціонів;
- г) купівля і продаж двох аналогічних за типами і термінами опціонів з різною ціною виконання.

15. Ціновий вертикальний spread – це:

- а) продаж опціону “кол” і придбання опціону “пут”;
- б) комбінація двох опціонних позицій (довгої і короткої);
- в) купівля і продаж двох аналогічних за типами і цінами виконання, але різними за термінами опціонів;
- г) купівля і продаж двох аналогічних за типами і термінами опціонів з різною ціною виконання.

Практичне заняття на тему:

«Хеджування цінових та курсових ризиків за допомогою ф'ючерсної торгівлі»

(2 години)

План

1. Суть та основні характеристики хеджування. Види хеджування.
2. Досконале хеджування цінових ризиків.
3. Здійснення хеджевих операцій з урахуванням реальних ситуацій на ринках.
4. Особливості хеджування цінових ризиків на ринку реального товару.
5. Хеджування курсових ризиків фінансових інструментів.

Питання для обговорення

1. У чому полягає суть операцій хеджування?
2. Які види хеджування Ви знаєте?
3. Дайте класифікацію операцій хеджування.
4. Що таке базис?
5. Назвіть приклади звичайного хеджування.
6. Назвіть приклади селективного хеджування.
7. Коли і хто використовує хеджування продажем?
8. Назвіть умови, за яких торговці використовують хеджування купівлею. Як визначається коефіцієнт хеджування?
9. Які особливості хеджування на фінансових ринках Ви знаєте?

Практичні завдання

Завдання 1.

Нафтопереробне підприємство у березні купує нафту на

реальному ринку по 25 \$/за барель і продає червневий контракт по 25,5 \$/за барель. Липнева поставка в цей час котирується 27,0 \$/за барель. Хоча червневий контракт з премією до повної ціни поставки становить 0,5 \$/за барель, повна ціна між червневим і липневим контрактом також становить 0,5 \$/за барель.

Необхідно здійснити хеджеву операцію та визначити результати, якщо у майбутньому ціни знизяться відповідно на червневий контракт до 23 \$/за барель та липневий до 23,5\$/за барель.

Завдання 2.

У жовтні торговельний агент державного елеватора купує 60000 бушелів соєвих бобів. Він погоджує ціну поставки, яка разом з транспортними та страховими витратами наближається до спотової ціни 805\$/за бушель.

У листопаді торговий агент продає соєві боби в Чикаго за існуючою на той момент спотовою ціною 800\$/за бушель (знизилися на 5\$/за бушель). Ф'ючерсна ціна також знизилися на 5 ./за бушель.

Визначити яку операцію варто було провести на ф'ючерсній біржі?

Завдання 3.

30 серпня представнику кондитерської фірми запропоновано контракт на поставку у грудні місячної норми виробництва кондитерських виробів до Різдвяних свят. Для цього йому необхідно закупити цукор у жовтні. Жовтневі ф'ючерсні контракти йдуть по 240 \$/за тонну. Через два місяці він купує цукор на спотовому ринку по 260 \$/за тонну, ф'ючерсна ціна також зросла до 270 \$/за тонну.

Визначити яку хеджеву операцію варто було провести фінансисту фабрики, щоб не допустити втрат?

Завдання 4.

Власник елеватора купує ф'ючерсний контракт на овес проти форварду на продаж на інвертному ринку (ф'ючерсні ціни нижчі від спотових).

1 липня він продає овес по 170\$/за бушель і купує грудневий ф'ючерс по 160\$/за бушель. Базис становить 10\$/за бушель до грудня. Оскільки базис не може утримуватися на одному рівні, особливо до періоду поставки, коли ф'ючерсні та спотові ціни зрівнюються, в

результаті хеджу можна отримати додаткові прибутки і захистити позицію на реальному ринку від фінансових втрат.

Визначити результати хеджевої операції, якщо до листопада ціни зросли до 180\$/за бушель, до того ж ціни на ф'ючерсному ринку зросли швидше і зрівнялися зі спотовими.

Завдання 5.

Спотова ціна на кукурудзу 15 квітня становить 290\$/за бушель. Фермер планує отримати урожай 50 000 бушелів. Собівартість зерна уже відома – 240\$/за бушель. У фермера немає контракту на поставку кукурудзи. Він повезе урожай на ринок у вересні. Якщо до того часу ціни підвищаться, він отримає вищий дохід, ніж очікував, якщо ж знизяться, то фермер може мати збитки. На момент збирання врожаю, 15 вересня, спотова ціна становила 280\$/за бушель, ф'ючерсна – 270\$/за бушель.

Необхідно здійснити хеджеву операцію та визначити результати.

Тести

1. Хеджери – це:

- а) особи, що володіють або планують володіти реальними товарами, які намагаються захистити від небажаних змін цін;
- б) особи, що беруть на себе ціновий ризик;
- в) особи, що нейтралізують вплив різних факторів на ціну;
- г) особи, що продають або купують біржові контракти з метою отримання вигоди.

2. Хеджування – це:

- а) процес страхування цінових ризиків за допомогою строкових контрактів;
- б) страхування майна;
- в) страхування від підприємницьких ризиків;
- г) страхування кредитів.

3. Хеджування можливе шляхом укладання:

- а) форвардних контрактів;
- б) ф'ючерсних контрактів;
- в) спотових контрактів;
- г) форвардних, ф'ючерсних, опціонних контрактів та свопів.

4. Для визначення можливих меж коливання цін використовують:

- а) фундаментальний аналіз;
- б) технічний аналіз;
- в) статистичний аналіз;
- г) всі зазначені вище види аналізу.

5. Хеджування буває:

- а) повним і неповним;
- б) випереджуючим;
- в) рутинним;
- г) обов'язковим.

6. Хеджування поділяється на:

- а) селективне, випереджувальне і арбітражне;
- б) ідеальне і сезонне;
- в) звичайне і селективне;
- г) звичайне, селективне, випереджувальне і арбітражне.

7. Коефіцієнт хеджування – це:

- а) кореляція між цінами спот і ф'ючерс;
- б) співвідношення ф'ючерських та спотових позицій;
- в) співвідношення форвардних та опціонних позицій;
- г) кореляція між форвардними та спотовими цінами.

8. Кількість контрактів, необхідних для хеджу, визначається як:

- а) відношення добутку номінальної вартості спотової позиції і коефіцієнту регресії до номінальної вартості ф'ючерсної позиції;
- б) відношення ф'ючерсної позиції до спотової;
- в) відношення форвардної позиції до спотової;
- г) відношення спотової позиції до ф'ючерсної.

9. Хеджування купівлею використовується тоді, коли в майбутньому очікується:

- а) падіння цін;
- б) стабілізація цін;
- в) зростання цін;
- г) невизначена ситуація на ринку.

10. Хеджування продажем використовується тоді, коли в майбутньому очікується:

- а) падіння цін;
- б) стабілізація цін;
- в) зростання цін;
- г) невизначена ситуація на ринку.

11. Базис, як різниця між ф'ючерсною та сподіваною спотовою ціною, може змінюватися під впливом таких факторів:

- а) залишки продукції попереднього року, прогнози на врожай, рівень попиту та пропозиції;
- б) експорту та імпорту;
- в) витрат на зберігання та страхування;
- г) всіх вище перерахованих факторів.

12. Спотхеджування – це:

- а) хеджування контрактами з віддаленими термінами поставок;
- б) хеджування за допомогою ф'ючерсів із найближчими місяцями поставок;
- в) хеджування на контракти із спорідненим активом;
- г) хеджування продажем похідних товарів.

13. Кросхеджування – це:

- а) хеджування контрактами з віддаленими термінами поставок;
- б) хеджування за допомогою ф'ючерсів з найближчими місяцями поставок;
- в) хеджування на контракти із спорідненим активом;
- г) хеджування продажем похідних товарів.

14. Хеджування продажем має за мету:

- а) захист товарних запасів;
- б) отримання коштів на зберігання;
- в) захист спотової ціни у майбутньому;
- г) все вище перераховане.

15. Хеджування купівлею має за мету:

- а) захист майбутніх продаж;
- б) підтримку ціни на товари з фіксованим ціноутворенням;

- в) захист товарних запасів;
- г) а) і б).

Практичне заняття на тему:

«Фундаментальний та технічний аналіз біржових цін та курсів»

(2 години)

План

1. Сутність фундаментального аналізу.
2. Особливості здійснення фундаментального аналізу на фондових ринках.
3. Фундаментальний аналіз на ф'ючерсних ринках.
4. Сутність технічного аналізу. Засоби технічного аналізу.
5. Основні фігури технічного аналізу.
6. Методи дотримання тренду. Осцилятори.
7. Теорія динамічної нерівноваги.
8. Структурні теорії.

Питання для обговорення

1. У чому полягає суть фундаментального аналізу?
2. Які види аналізу використовують біржовики на міжнародних ф'ючерсних ринках?
3. Назвіть основні фактори, які аналізуються при проведенні фундаментального аналізу.
4. Які показники визначають пропозицію на сезонних зернових ринках?
5. Які показники визначають попит на сезонних зернових ринках?
6. Які правила фундаментального аналізу зернових ф'ючерсних ринків Ви знаєте?
7. Які основні макроекономічні показники розглядаються при фундаментальному аналізі?
8. У чому полягає суть фундаментального аналізу цінних паперів?
9. Які особливості фундаментального аналізу на ф'ючерсних ринках Ви знаєте?
10. Де можна знайти інформацію з фундаментального аналізу?
11. У чому полягає сутність технічного аналізу ф'ючерсних ринків?

12. Які погляди на технічний аналіз існують на зарубіжних ф'ючерсних ринках?
13. Яка біржова інформація потрібна технічному аналітику?
14. Що таке тренд?
15. Що таке рівень опору біржових котирувань?
16. Що таке рівень підтримки біржових котирувань?
17. Кого вважають творцем технічного аналізу?
18. Які засоби технічного аналізу Ви знаєте?
19. Які фігури технічні аналітики відносять до класичних?
20. Які структурні теорії використовують технічні аналітики?

Практичні завдання

Задача 1

Визначити прогнозну ціну пшениці на поточний біржовий день, використовуючи дані котирувань за минулий біржовий день:

Показники	Дані біржового дня	
	минулого	поточного
Кількість пшениці II класу, запрошеної покупцями, тонн	18000	15000
Обсяг запропонованої продавцями пшениці II класу, тонн	25000	17000
Ціна минулого дня, грн/т	2000	?

Задача 2

Здійснити операцію хеджування за допомогою продажу ф'ючерсного контракту на поставку 600 т пшениці (1 контракт – 100 т) на основі наступних даних:

Дата	Ф'ючерсний ринок	Ринок реального товару
Червень	Продаж х контрактів за ціною 7.78 долл/т	Ціна пшениці 7.50 долл/т
Серпень	? контрактів за ціною 7.95долл/т	Ціна пшениці 7.83 долл/т
Результат по операції	?	?
Загальний результат	?	

Кінцева ціна: ?

Задача 3

Здійснити операцію хеджування за допомогою покупки ф'ючерсного контракту на поставку 500 т кукурудзи (1 контракт – 100 т) на основі наступних даних:

Дата	Ф'ючерсний ринок	Ринок реального товару
Червень	Покупка контрактів за ціною 4.76 долл/т	Цільова ціна 4.6 долл/т
Серпень	? ... х контрактів за ціною 4.2долл/т	Ціна кукурудзи 4.4 долл/т
Результат по операції	?	?
Загальний результат	?	

Кінцева ціна: ?

Тести

1. Фундаментальний аналіз вивчає:

- а) ціни та обсяги торгівлі;
- б) всю інформацію стосовно певного ринку;
- в) біржові котирування;
- г) макроекономічні фактори розвитку економіки.

2. За твердженням фундаментального аналізу актив вважається переоціненим, якщо теперішня ціна:

- а) менша прогнозній;
- б) дорівнює прогнозній;
- в) вища від прогнозній;
- г) впала до нуля.

3. За твердженням фундаментального аналізу актив вважається недооціненим, якщо теперішня ціна:

- а) менша прогнозній;
- б) дорівнює прогнозній;
- в) вища від прогнозній;
- г) впала до нуля.

4. На ф'ючерсних ринках використовують такі види аналізу:

- а) інтуїтивний;
- б) фундаментальний;
- в) технічний;
- г) всі перераховані вище види.

5. Головне покликання фундаментального аналізу:

- а) визначити тенденції руху цін;
- б) формувати та передбачати майбутні ціни;
- в) визначити спотові ціни;
- г) визначити інвестиційну діяльність трейдерів.

6. Фундаментальний аналіз – це аналіз, який ґрунтується на уявленнях:

- а) про взаємодію попиту та пропозиції;
- б) про внутрішню вартість активів;
- в) про ціни на ринку та сподівання трейдерів;
- г) про взаємодію попиту і пропозиції та внутрішню вартість.

7. Методика здійснення фундаментального аналізу на ф'ючерсних ринках включає:

- а) оцінку ринку;
- б) аналіз біржової кон'юнктури;
- в) аналіз тенденцій біржових цін;
- г) жодна з відповідей не є повною.

8. Офіційне котирування біржової ціни – це:

- а) ціна закриття;
- б) ціна відкриття;
- в) максимальна ціна дня;
- г) мінімальна ціна дня.

9. В Україні найповнішу інформацію для фундаментального аналізу публікує:

- а) журнал “Фондовий ринок”;
- б) газета “Бізнес”;
- в) “Українська інвестиційна газета”;
- г) журнал “Фінанси України”.

10. До основних факторів фундаментального аналізу на ринку сільсько-господарської сировини належать:

- а) перспективи на врожай, запаси;
- б) структура кормів, погодні умови;
- в) політика держави та її участь як агента ринку;
- г) всі перераховані вище.

11. При формуванні загальної пропозиції сільськогосподарської продукції беруться до уваги такі фактори:

- а) інфляція, політика уряду щодо закупівель;
- б) внутрішнє споживання, експорт;
- в) врожай, залишки, імпорту;
- г) інфляція, політика уряду щодо продажу зерна.

12. При формуванні загального попиту беруться до уваги такі фактори:

- а) інфляція, політика уряду щодо закупівель;
- б) внутрішнє споживання, експорт;
- в) врожай, залишки, імпорту;
- г) інфляція, політика уряду щодо продажу зерна.

13. Ціни на сільськогосподарську продукцію мають:

- а) сезонну модель;
- б) здатність до швидких змін;
- в) здатність до падіння;
- г) здатність до зростання.

14. Фундаментальний аналіз на фондових ринках складається:

- а) з двох етапів;
- б) з шести етапів;
- в) з трьох етапів;
- г) з п'яти етапів.

15. Крім аналізу макроекономічних чинників фундаментальний аналіз включає:

- а) аналіз галузі;
- б) аналіз регіону;
- в) аналіз емітента;

г) все перераховане вище.

16. Технічний аналіз – це:

- а) дослідження основних показників біржового ринку;
- б) дослідження біржових цін;
- в) дослідження динаміки основних макроекономічних чинників;
- г) дослідження обсягів торгів.

17. Технічний аналіз ґрунтується на трьох статистичних даних біржової торгівлі:

- а) максимальних, мінімальних інтерес, розрахункова ціна;
- б) максимальних, мінімальних та цінах відкриття;
- в) обсяги торгівлі, відкритий та цінах закриття;
- г) ціни, обсяги, відкритий інтерес.

18. Технічний аналіз передбачає вивчення:

- а) зовнішньої інформації;
- б) внутрішньої інформації бірж;
- в) інформації про клієнтів бірж;
- г) інформації про позабіржовий ринок.

19. Тренд – це:

- а) тенденція зміни ціни;
- б) лінія опору ціни;
- в) лінія підтримки ціни;
- г) динаміка зміни ціни.

20. Тренди бувають такими:

- а) тренд “бика”;
- б) тренд “ведмедя”;
- в) “бічний” тренд;
- г) всі зазначені вище.

21. Технічний аналіз базується на таких припущеннях:

- а) ринок знає все, має тенденції та історію;
- б) ринок рухається хаотично, ціни не мають тенденцій;
- в) ринок може передбачити майбутні ціни;
- г) ринок не може передбачити майбутніх цін.

22. Засоби технічного аналізу поділяються на:

- а) графіки цін, трендові моделі, характер ринку, структурні теорії;
- б) графіки цін, трендові моделі;
- в) теорія Елліота, числа Фібоначчі;
- г) трендові моделі, осцилятори.

23. Найбільш вживані у практиці технічного аналізу такі методи відображення чартів:

- а) “хрестики та нулики”, бари;
- б) відрізки, “японські свічки”;
- в) стовпчикові діаграми;
- г) лінійні графіки.

24. Аналіз “японських свічок” здійснюють за такими напрямками:

- а) сила тіла;
- б) сила тіні;
- в) сила заперечення;
- г) всі названі вище.

25. Основними фігурами графіків технічного аналізу є:

- а) голова і плечі;
- б) плечі і голова;
- в) подвійна вершина;
- г) всі названі вище та багато інших.

26. Розрізняють такі види трендів:

- а) короткостроковий, середньостроковий і довгостроковий;
- б) короткостроковий та середньостроковий;
- в) короткостроковий та довгостроковий;
- г) середньостроковий та довгостроковий.

27. Осцилятори бувають:

- а) моментальними;
- б) індикаторами каналу;
- в) нормою зміни ціни;
- г) усіма названими вище.

28. Основним показником обсягів є:

- а) кількість укладених угод;
- б) кількість відкритих позицій;
- в) кількість довгих позицій;
- г) кількість коротких позицій.

29. На якому ринку України використовують технічний аналіз:

- а) валютному;
- б) сировинному;
- в) фондовому;
- г) енергетичному.

30. Структурні теорії – це:

- а) сезонні зміни ринку;
- б) теорія циклів;
- в) хвильова теорія Еліота;
- г) всі названі вище.

4 КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

1. Основні риси біржової торгівлі.
2. Поняття біржі. Організаційно-біржові та економічні основи її функціонування.
3. Функції бірж.
4. Види бірж, їх характеристика.
5. Відмінні риси біржової діяльності в Україні.
6. Державне регулювання біржової діяльності.
7. Організація управління біржею.
8. Поняття товарної біржі, , зміст її діяльності, умови функціонування.
9. Характеристика біржового товарного ринку.
10. Поняття біржового товару, вимоги що висуваються до біржового товару.
11. Види та номенклатура біржового товару. Поняття біржової одиниці.
12. Сутність та призначення біржового стандарту.
13. Учасники біржової торгівлі на товарній біржі.
14. Сутність та характерні особливості біржових угод.
15. Умови укладання біржової угоди.
16. Види біржових угод на товарній біржі, їх класифікація та характеристика.
17. Сутність біржових угод на товарній біржі з терміновим постачанням на товар, що є в наявності.
18. Сутність форвардних угод на товарній біржі.
19. Сутність бартерних угод і угод з умовою на товарній біржі.
20. Порядок укладання та виконання угод на товарній біржі.
21. Форми розрахунків за біржовими угодами на товарній біржі.
22. Процедура біржового торгу на товарних фондових біржах.
23. Механізм функціонування бірж.
24. Брокерська діяльність на товарних та фондових біржах.
25. Поняття фондової біржі, характеристика її діяльності, призначення та функції.
26. Характеристика цінних паперів, що обертаються на біржовому фондовому ринку України.
27. Учасники біржового ринку.

28. Сутність та характеристика біржової угоди на фондовій біржі.
29. Класифікація біржових угод на фондовій біржі.
30. Види та характеристика касових угод на фондовій біржі.
31. Види та характеристика термінових угод на фондовій біржі.
32. Сутність та умови замовлення на фондовій біржі.
33. Поняття та характеристика ринкового наказу на фондовій біржі.
34. Поняття та характеристика наказу, що обмежений умовами на фондовій біржі.
35. Поняття та характеристика „стоп-замовлення" на фондовій біржі.
36. Сутність процедури лістингу на фондовій біржі.
37. Поняття та методи котирування цінних паперів.
38. Сутність методу розрахунку єдиного курсу цінних паперів.
39. оформлення та реєстрація біржової угоди на фондовій біржі.
40. Система організації розрахунків за біржовими угодами на фондовій біржі.
41. Поняття валютної біржі, характеристика її діяльності, призначення та функції.
42. Види валютних курсів, методи їх становлення.
43. Учасники біржового валютного ринку.
44. Види валютних угод на валютній біржі, правила їх укладання.
45. Характеристика касової валютної угоди.
46. Характеристика форвардної валютної угоди.
47. Механізм укладання угод з валютою на валютній біржі.
48. Поняття та мета ф'ючерсної торгівлі, причини її виникнення.
49. Механізм біржової ф'ючерсної торгівлі.
50. Хеджування як функція біржового страхування.
51. Опціоні угоди з ф'ючерсними контрактами.

5 НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ

Основна література

1. Про товарну біржу. Закон України // Законодавство України о торгівлі. Настольная книга продавца и покупателя: в 3-х частях. – К.: блиц-информ, 1997.

2. Про цінні папери і фондову біржу. Закон України // Акціонерні товариства та цінні папери в Україні. Збірник нормативних документів. – Запоріжжя: Емісія, 1998.

3. Биржевая деятельность: учебник / Под ред. проф. А.Г.Грязновой, проф. Р.В.Корнеевой. проф. В.А.Галанова. – М.: Финансы и статистика, 2005. – 568 с.

4. Биржевое дело: учебник / Под ред. В.А. Галанова, А.И.Басова. – М.: Финансы и статистика, – 2004. – 386 с.

5. Дегтярева О.И. Биржевое дело / О.И. Дегтярева, О.А. Кандинская. – М.: Банки и биржи, ЮНИТИ, 2006. – 624с.

6. Дегтярева О.И. Биржевое дело: учебник / О.И. Дегтярева. - М.: Банки и биржи, ЮНИТИ. 2000. – 487 с.

7. Масленников В.В. Биржевое дело: учеб. пособие / В.В. Масленников.- М.: ИНФРА-М, 2000. – 386 с.

8. Солодкий М.О. Біржовий ринок: навч. посібник / М.О. Солодкий. – Вид. 2-е, випр. – К.: Джерела-М, 2002. – 336 с.

9. Сохацька О.М. Біржова справа: підручник / О.М. Сохацька. – 2-ге вид. змін. й доп. – Тернопіль: Карт-бланш, К.: Кондор, 2008. – 632 с.

Допоміжна література

1. Брызгин О. Основы биржевой деятельности / О. Брызгин. – К.: ОААУН, 2005. – 364 с.

2. Бердникова Т.Б. Рынок ценных бумаг и биржевое дело / Т.Б. Бердникова. – М.: ИНФРА-М, 2000. – 418 с.

3. Губський Б.В. Біржові технології ринку / Б.В. Губський. – К.: Нора прінт, 2004. – 452 с.

4. Иващенко А.А. Товарная биржа / А.А. Иващенко. – 2-е изд. – М.: Международные отношения, 2001. – 289 с.

5. Жуков Е.Ф. Ценные бумаги и фондовые рынки: учеб. пособие / Е.Ф. Жуков. – М. 2001. – 381с.
6. Каменева Н.Г. Организация биржевой торговли: учебник для вузов / Н.Г. Каменева. – М.: Банки и биржи, ЮНИТИ, 2007. – 375 с.
7. Рынок ценных бумаг: учебник / Под ред. В.А.Галанова, А.И.Басова. – М.: Финансы и статистика, 2006. – 306 с.
- 8.. Козицька Г.В. Теоретичні аспекти аналізу та прогнозування цін на біржових ринках / Г.В.Козицька, Л.А. Лутай // Економічний вісник Донбасу: науковий журнал. – Луганськ: Інститут економіки промисловості НАН України, Луганський національний університет ім. Т. Шевченка МОН України, 2011. – № 3 (25). – С. 145-148.
9. Козицька Г.В. Розвиток маркетингових інтернет-досліджень в умовах глобалізації економічного простору / Г.В. Козицька, І.О. Сергєєв // Ефективна економіка: електронне наукове фахове видання. – Дніпропетровськ: Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет, 2017. – №7. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?n=7&y=2017>
10. Петрашко Л.П. Валютні операції: навч. посіб. / Л.П. Петрашко – К.: КНЕУ, 2009. – 374 с.
11. Штилик О. Биржа и ее деятельность / О. Штилик. – С-Пб, 2002. – 281 с.

Інформаційні ресурси

1. Біржова справа. Сохачька О.М. [Електронний ресурс]. Режим доступу: library.tneu.edu.ua/files/EVD/birzh_sprava_sohatska.pdf
2. Біржова справа. [Електронний ресурс]. Режим доступу: osibnyky.vntu.edu.ua/b_s/index.../index.htm
3. Біржова справа. Дегтярева О.І., Кандінська О.А. [Електронний ресурс]. Режим доступу: toplutsk.com/bookcatalog-book_332.html.
4. Біржова справа. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://thinbook.org/book/10-birzhova-diyalnist-navchalnij-posibnik-vv-rarovska/12-finansovi-instituti-rinku-cinnix-paperiv.html>
5. Біржова справа - під ред. Галанова Ст.А., Басова А.В. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://bookscity.name/school/textbook2505.html>